

Матвеев П.С., д.ю.н., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ДИХОТОМІЇ ПРАВА ЯК ОСНОВИ ПРАВОТВОРЕННЯ

Анотація. У статті розкриваються питання щодо правового розуміння, значення та оцінки приватно-правових цінностей в процесі законотворення. Запропонований аналіз проводиться за рамками галузевої приналежності, що обумовлюється предметом та методом правового регулювання кожної з галузей права.

Ключові слова: приватне право; публічне право; предмет правового регулювання; метод правового регулювання; принципи; дихотомія; чинники; конвергенція.

Матвеев П.С., д.ю.н., доц.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

ПРАВОВОЕ ПОНИМАНИЕ И ЗНАЧЕНИЕ ДИХОТОМИИ ПРАВА КАК ОСНОВЫ ПРАВОТВОРЧЕСТВА

Аннотация. В статье раскрываются вопросы правового понимания, значения и оценки частноправовых ценностей в процессе законотворчества. Предложенный анализ проводится за рамками отраслевой принадлежности, что обуславливается предметом и методом правового регулирования каждой из отраслей права.

Ключевые слова: частное право; публичное право; субъект правового регулирования; метод правового регулирования; принципы; дихотомия; факторы; конвергенция.

Matveev P.

Kyiv National University of Technologies and Design

LEGAL UNDERSTANDING AND VALUE OF DICHOTOMY LAW AS THE BASIS OF LAWFUL LIFE

Abstract. The article cover the issues of legal understanding, meaning and assessment of private-law values in the lawmaking process. The proposed analysis is carried out beyond the sectoral affiliation, which is determined by the subject and method of legal regulation of each of the branches of law.

Keywords: private law; public law; subject of legal regulation; method of legal regulation; principles; dichotomy; factors; convergence.

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогодні набуває особливої актуальності питання правового розуміння, значення, та оцінки питомої ваги приватно-правових цінностей в процесі законотворення. Зазначене не обмежується рамками галузевої приналежності попри відповідну специфіку, що обумовлюється предметом та методом правового регулювання кожної з галузей права.

Приватно-правові та публічно-правові «цінності» знаходять своє відображення у відповідних правових нормах, інститутах та галузях, що опосередковує останні у їх превалюючому відношенні до тієї чи іншої сфери. Разом з тим, залишається беззастережним те, що саме антагоністичне спрямування приватно-правових та публічно-правових цінностей призводить до розвитку права в цілому так і правової системи окремо визначеного державного утворення.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Увага до дихотомії права, як спроба визначити виключні межі її приналежності до приватного чи навпаки, до публічного

права робилась такими вітчизняними та закордонними науковцями, як С.С. Алексєєв, О.М. Амвросова, О.А. Беляневич, Є.А. Суханов та іншими, проте наша мета полягає у спробі довести еволюційну необхідність врахування «приватно-правових цінностей» при законотворенні незалежно від галузевої чи інституційної приналежності, або навіть приналежності до конкретно визначеної норми права.

Постановка завдання (формулювання мети дослідження). Нижче запропоновані тези спрямовані на пошук теоретико-правових чинників, що мають обумовлювати доцільне співвідношення приватно-правових та публічно-правових складових для забезпечення дієвості законів через роздуми щодо відношення та теоретичного ставлення до такого важливого явища як дихотомія права, тобто поділу права на приватне та публічне, їх необхідного співвідношення в процесі законотворчості, що є і залишається однією з найбільш популярних тем у правовій науці в усьому світі.

Виклад основного матеріалу. Як явище, дихотомія права, притаманна та лежить в основі правових систем майже всіх країн. Для України дослідження у напрямку теоретико-правового обґрунтування найбільш ефективного балансу приватно-правових та публічно-правових важелів впливу набуває особливого значення на шляху вдосконалення правової системи України в контексті євроінтеграційних та імплементаційних процесів та її гармонізації до законодавства ЄС.

Загально прийнятий поділ права на галузі, що лежить в основі структурування правової системи України не дозволяє у необхідній мірі дати відповідь на визначення такого балансу, що в свою чергу ускладнюється і тим, що привалююча більшість галузей характеризується ознаками як приватного так і публічного права. Підтверджується це і відсутністю єдиного підходу серед наукової спільноти.

Вищезазначена мета передбачає і дослідження явища дихотомії права в ретроспективному зверненні до її первинних витоків, що з часом сприяло формуванню характерних відокремлюючих ознак, а згодом і стійкої тенденції до конвергенції (наявності спільних ознак протилежним структурним утворенням).

Особливого значення це набуває зважаючи на те, що явище дихотомії права змістовно опосередковує концептуальний підхід до самих підвалин права та його основоположного розуміння як одного з базисних понять щодо загальнолюдських правил співіснування особистості у суспільстві так і співіснування природнього та людини як живої істоти.

Зазначене не належить до здобутків сучасної правової науки, адже на цьому наголошували ще юристи у Стародавньому Римі, а Доміцій Ульпіан (лат. Domitius Ulpianus), що належав до прихильників природнього права запропонував підхід до поділу права на приватне і публічне, що знайшло своє відображення у Дігестах: «Вивчення права складається з двох частин: публічного та приватного. Публічне належить до положень Римської держави, а приватне до інтересів приватних осіб, при цьому існує корисне у суспільних відносинах та корисне у приватних відносинах».

Сучасна правова наука широко використовує як в теоретичному так і в практичному сенсі поділ права на приватне та публічне, що є характерним не лише для романо-германської (континентальної) правової системи, що має в основі кодифіковані закони, а і в англо-американській правовій системі, де набуло широкого застосування у судовій практиці посилення на вищезазначений поділ, як аргументація позиції сторін у справах.

Навіть враховуючи, що дихотомія права знайшла своє відображення у законодавстві багатьох країн, слід мати на увазі, що доктрина, яка в свою чергу є результатом наукової думки провідних вчених слугується хоча і різними, проте без

принципових відмінностей поглядами на визначення приватного та публічного права. Найбільш затребуваним визначенням приватного права є наступне: приватне право — це сукупність правових норм різних галузей права (підсистема), предметом регулювання яких є відносини у сфері приватних, індивідуальних інтересів юридично рівних суб'єктів за допомогою переважно диспозитивного методу регулювання. До приватного права відносять насамперед норми цивільного права. В свою чергу публічне право – це підсистема права, яка складається з норм, що регулюють відносини, пов'язані зі здійсненням функцій публічної влади у сфері реалізації інтересів держави і місцевого самоврядування за допомогою імперативного методу правового регулювання. До складу публічного права входять: матеріальні публічно-правові галузі (конституційне, адміністративне, кримінальне, фінансове право та ін.) і процесуальні публічно-правові галузі (кримінальне процесуальне, цивільне процесуальне, адміністративне процесуальне право тощо). Проте і в контексті галузевої приналежності правова наука має різні погляди.

Останнє базується на різних підходах, що мають бути в основі розподілу приватного та публічного права та концептуально знаходить своє відображення у наступних теоріях: теорії інтереса, теорії метода та теорії предмета. Кожна з перелічених теорій має як сильні так і «уразливі» складові, що спонукає науковців до більш «виваженого» підходу до визначення дихотомії права як явища в основі якого сучасна правова наука констатує все зростаюче значення процесів конвергенції – наявності спільних ознак, що притаманні як приватному так і публічному праву.

Висновки:

1. Явище дихотомії права змістовно опосередковує концептуальний підхід до самих підвалин права та його основоположного розуміння як одного з базисних понять щодо загальнолюдських правил співіснування особистості у суспільстві та співіснування людини як живої істоти із всім природнім.

2. В теорії та практиці використання поділу права на приватне та публічне є характерним для континентальної правової системи, та набуло широкого застосування у судовій практиці в англо-американській правовій системі, шляхом посилення на вищезазначений поділ, як аргументація позиції сторін у справах.

3. Еволюційний розвиток права констатує все зростаюче значення процесів конвергенції – наявності спільних ознак, що притаманні як приватному так і публічному праву.

Список використаної літератури

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96- ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
3. Алексеев С. С. Частное право: научно-публицистический очерк / С. С. Алексеев. – М., 1999. – 158 с.
4. Беляневич О. А. Декілька нотаток про дуалізм права / О. А. Беляневич // Юридичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 24–26.
5. Дигесты Юстиниана. Избранные фрагменты в переводе и с примечаниями И. С. Перетерского. – М., 1984. – 456 с.
6. Матвеев П.С. Поєднання влади, бізнесу, освіти та науки в контексті інноваційного розвитку України (теоретико-правові аспекти) / П. С. Матвеев // Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні: Збірник матеріалів науково-практичної конференції (Київ, 19 квітня 2013 року). – К.: Ліра-К., 2013. – С. 17–23.

7. Матвеев П. С. Порівняльний аналіз правил адвокатської етики / П. С. Матвеев // Юридичний журнал. – 2013. – № 3. – С. 114.
8. Матвеев П. С. Щодо необхідності застосування уніфікованих підходів правового забезпечення інноваційних концепцій (проектів, ініціатив) / П. С. Матвеев // Тези Всеукраїнська науково-практична конференція «Правове забезпечення економічного розвитку та екологічної безпеки суспільства» (14–15 травня 2015 р. м. Вінниця). – Вінниця, 2015.
9. Мельник К. П. Дихотомія права: поняття и особенности / К. П. Мельник // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2014. – № 2. – С. 24–29.